

Arbeidsnotat
2019:2

Forskning på straffesakskjeden 2006–2018

En forenklet kunnskapsoppsummering («rapid review»)

Vera Schwach og Sabine Wollscheid

NIFU

Arbeidsnotat
2019:2

Forskning på straffesakskjeden 2006–2018

En forenklet kunnskapsoppsummering («rapid review»)

Vera Schwach og Sabine Wollscheid

Arbeidsnotat 2019:2

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU)
Adresse Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.

Prosjektnr. 21024

Oppdragsgiver Norges forskningsråd
Adresse Postboks 564, Lysaker, NO-1327 Lysaker

Fotomontasje NIFU

ISBN 978-82-327-0380-7
ISSN 1894-8200 (online)

Copyright NIFU: CC BY-NC 4.0

www.nifu.no

Forord

På oppdrag fra Norges forskningsråd har NIFU utført en forenklet, men systematisk kunnskapsoppsummering av forskning på straffesakskjeden. Hovedhensikten har vært å kartlegge omfanget og tematisk fordeling av relevant forskning for den norske justissektoren. En annen hensikt har vært metodeutvikling, med spesiell vekt på styrker og svakheter ved en forenklet kunnskapsoppsummering (på engelsk rapid review). Oppdraget er gjennomført innenfor en tidsramme på to måneder, og er derfor ingen omfattende gjennomgang av temaet.

Ved NIFU har Vera Schwach og Sabine Wollscheid utført oppdraget, med Schwach som prosjektleder. Kollegaene Inge Ramberg, Gunnar Sivertsen og bibliotekar Huan V.D. Than har hjulpet oss med å søke i databaser og bistått med verdifull fagkunnskap.

Oslo, februar 2019

Espen Solberg
forskningsleder

Innhold

Sammendrag	7
1 Bakgrunn.....	11
1.1 Temakrets og termer	12
1.1.1 Fagdisipliner og -felter	12
1.1.2 Straffesakskjeden.....	13
2 Grunnlagsmateriale og fremgangsmåte.....	14
2.1 Avgrensninger	14
2.2 Søkestrenger	15
2.2.1 Databaser.....	15
2.3 Søking og resultat	17
2.3.1 Artikkel per år og språkfordeling.....	18
3 Straffesakskjeden – hva forskes det på?	21
3.1 Hovedkategorier og temaer.....	21
3.1.1 Førstetema.....	22
3.1.2 Alle temaer.....	25
3.1.3 Tyngdepunkter og sjeldne temaer.....	27
3.2 Veier videre – forslag.....	31
4 Metode: kunnskapsoppsummering.....	33
4.1 Generelt om metoden.....	33
4.2 Forenklet kunnskapsoppsummering	35
Referanser.....	37
Vedleggstabeller og vedleggsfigur.....	39
Vedlegg: Databaser for kunnskapsoppsummeringer.....	42
Tabell- og figuroversikt.....	46

Sammendrag

Dette notatet presenterer resultater fra en kartlegging av forskning på straffesakskjeden – fra lovbrudd til soning. Kartleggingen viser omfang og tematisk fordeling av forskningspublikasjoner fra 2006 til 2018. Straffesakskjeden omfatter en rekke aktører og temaer knyttet til straffbare handlinger og justissektorens institusjoner. Det tok oppdraget høyde for. Det tok også hensyn til at kunnskap om grenseoverskridende kriminalitet er viktig i en tid med økende lovbrudd over landegrensene.

Hovedfunn

713 antatt relevante forskningsbidrag om straffesakskjeden ble publisert mellom 2006 og 2018. Årlig bidro forskere i Norge med 36 bidrag. Om en ser Norden under ett, kom det ut 56 utgivelser hvert år. Tendensen nasjonalt og i Norden var et svakt stigende antall forskningspublikasjoner i perioden. (Tallene for 2018 var usikre og ble utelatt fra gjennomsnittsberegningen.)

Forskningsresultater om straffesakskjeden har relevans for justissektoren, en sektor der norsk er fagspråket. Vi kartla forskningens språk i Norge (432 titler). Norsk og skandinaviske nabospråk ble ofte brukt, i 280 utgivelser (65 prosent). På norsk rådet bokmål, av 233 publikasjoner var 2 på nynorsk. Engelsk var språket i 151 publikasjoner (35 prosent), 1 bidrag var på tysk. Norsk og skandinaviske språk brukes i to tredjedeler av bidragene og engelsk i en tredjedel.

Temabredden var stor, men hovedtema i nesten halvparten av de 713 forskningspublikasjonene 333 av dem, (47 prosent), var saksforhold i straffesakskjeden. 206 (29 prosent) hadde straffeloven og temaer knyttet til straffeprosess som sitt hovedfokus. Andre rettslige forhold og lover var hovedtema i 118 (17 prosent) av utgivelsene. Aktører – personer som arbeider innenfor straffesakskjedens institusjoner, er innsatte, eller på en annen måte berørt av straffesakskjeden var hovedtema i 40 bidrag (6 prosent).

Kartleggingen viste at en rekke publikasjoner inneholdt ikke bare ett hovedtema, men også et eller to andre relevante temaer. Gitt at hensikten med denne undersøkelsen var å kartlegge temaer i forskning på straffesakskjeden i sin helhet,

registrerte vi samtlige temaer som forekom i publikasjonene. Vi fant til sammen 1254 temaer i de overnevnte 713 arbeidene.

Av 1254 temaer forekom tre av dem: *strafferett, etterforskning og straffegjennomføring* oftest, 419 ganger, (33 prosent). Derimot var *internasjonalisering* – kunnskap om grenseoverskridende kriminalitet og internasjonalt samarbeid for å realisere en effektiv straffekjede, viet begrenset oppmerksomhet. Dette temaet forekom 49 ganger av 1254 (4 prosent).

Domstolene ble drøftet i 56 forskningsbidrag (4,5 prosent), mens Gjenopptakelseskommisjonen, Konfliktråd eller andre meklingsinstitusjoner knapt var tema i de publikasjonene vi undersøkte.

Fengsling, institusjonen *fengsel* og *fengselsansatte* var sjeldent oppe i de forskningspublikasjonene vi kartla. Temaene var berørt 10 ganger, (0,8 prosent) av 1254 bidrag.

Barn og ungdom forekom sjeldent. Det samme gjaldt for *gjerningsperson, vitne og -forklaringer* og *fornærmede*. *Pårørende* var ikke tema i noe forskningsbidrag.

Derimot inntok *psykiatri* – mental helse og lidelser, en plass. Om straffetilregnelighet og rusproblemer inkluderes, forekom det 133 ganger (10 prosent).

Metode og data

Kartleggingen bygger på metoden *forenklet kunnskapsoppsummering* (rapid review). Dette er en av flere typer systematiske kunnskapsoversikter. Slike oversikter varierer i omfang, kompleksitet og om kvalitative analyser av datamaterialet inngår eller ikke. Systematiske kunnskapsoversikter har et fotfeste i medisin og helse og på utdanningsfeltet, men er en relativt ny måte for å undersøke forskningsresultater i samfunnsvitenskapene. Rapporten redegjør for styrker og svakheter med metoden på feltet straffesakskjeden.

Kartleggingen gjaldt publikasjoner i fagfelleverderte tidsskrifter og i bøker – antologier og monografier. Den omfattet forskere der minst én av dem hadde norsk eller nordisk institusjonsadresse. Forskningen var utgitt i nasjonale, nordiske eller internasjonale godkjente publiseringskanaler: Web of Science, Norart, Norsk publiseringsindikator ved Database for høyere utdanning (DBH) og *Bergen Journal of Criminal Law*, (tidsskrift med åpen tilgang) var de fire databasene som dannet kildegrunnlaget. Tidsskriftdata for 2018 kan ha vært ufullstendige. For bøker hadde vi lister for 2011–2017.

Søkestrenger og den tematiske inndelingen av publikasjonene har bygget på en forståelse av justissektorens kunnskapsbehov og tatt hensyn til termer og begrepsbruken i sentrale fagdisipliner som rettsvitenskap, kriminologi og politivitenskap.

Veier videre – forslag

Denne gjennomgangen har *ikke* tatt opp spørsmålet om forskningsinnsatsen på straffesakskjeden er riktig dimensjonert eller prioritert, sett i forhold til antallet forskere eller den samlede forskningsinnsatsen innenfor relevante fagdisipliner. Det har heller ikke vært rom for å se funnene i lys av nasjonale kunnskapsbehov, herunder justissektorens spesielle behov. Kartleggingen bør derfor følges opp av en kvalitativ analyse.

Kartlegging og analyse bør inkludere et fåtall fagpersoner som referansepersoner for å operasjonalisere problemstillingen, kvalitetssikre søkestrenger, fagtermer og tematiske inndelinger, helst i begynnelsen av prosessen. Juss har sitt særegne fagspråk og et utviklet begrepsapparat.

For videre systematiske kunnskapsoppsummeringer må metoden for forenklede kunnskapsoppsummeringer utvikles – og det på samfunnsvitenskapenes premisser. Samfunnsvitenskap skiller seg fra medisin og helsevitenskap, som metoden tradisjonelt er utviklet for. Metodeutviklingen vil særlig gjelde det å oppsummere kvalitativ forskning som er mer utbredt i samfunnsvitenskapene enn i medisin og helsevitenskap. Systematiske kunnskapsoversikter krever ideelt sett et spissformulert spørsmål for å kunne gi et uttømmende og representativt bilde av faglitteraturen. Slike spørsmål kan for eksempel dreie seg om effekt av et bestemt tiltak (f.eks. soning) på spesifikke utfall (f.eks. risiko for tilbakefall).

1 Bakgrunn

I rettsstaten har staten monopol på bruk av tvangsmidler for håndheving og legitim utøvelse av de prinsippene som ligger til grunn for en rettsstat. For å sikre et best mulig og effektivt norsk rettsvesen og en justissektor som ivaretar samfunnets sikkerhet og forebygging av kriminalitet, er det viktig at samfunnsområdet er basert på oppdatert kunnskap og innsikt i beste praksis. Forskningsbasert kunnskap om straffbare saker og straffeprosessen bør utgjøre en vesentlig del av denne kunnskapsbasen. Norges forskningsråd har pekt på at justissektoren er et samfunnsområde med relativt svake forskningstradisjoner. Rådet mener at én grunn til forskningens svake stilling kan være å finne i fagets vitenskapelige tradisjon. Justisdepartementets forskningsbevilgninger og midlene rettet mot forskning for justissektoren har også vært begrensede. Til tross for en nominell dobling av FoU-bevilgningene de siste fem årene er Justisdepartementet det fagdepartementet som har lavest bevilgninger til FoU, med totalt 121 mill. kroner i 2018 (NIFU, FoU-statistikkbanken).

Videre har blant annet Forskningsrådet pekt på at det er behov for mer forskningsbasert kunnskap om forholdet mellom registrert kriminalitet og faktisk kriminalitet (Forskningsrådet, 2018). En bedre innsikt i hvem som begår hvilke typer straffbare handlinger, kan danne grunnlag for å utvikle strafferetten og straffeprosessen. Det kan igjen bidra til mereffektivitet i straffesakskjeden. For å oppnå bedre effektivitet er tilstrekkelig kapasitet og samhandling mellom aktørene vitalt. I en tid med økende kriminalitet over landegrensene er et velfungerende internasjonalt samarbeid en forutsetning for å realisere en effektiv straffekjede. Kunnskap om grenseoverskridende kriminalitet er derfor viktig.

Disse faktorene danner et bakteppe for at Forskningsrådet har besluttet å innhente mer kunnskap om status for forskning rettet mot justissektoren med tanke på å styrke kunnskapsgrunnet for politikktutforming og forvaltning. Rådet har derfor besluttet å innhente flere utredninger som kan belyse behovet for videre forskning på og for det norske rettssystemet.

En annen utredning skrevet på oppdrag av Forskningsrådet tar for seg straffrett og straffeprosesser, håndhevingen og anvendelsen av lov- og forskriftsverket – straffesakskjeden. Det er betegnelsen som brukes på de statlige og kommunale

organene som håndterer straffesaker (Frøberg og Lohne, 2017: 1). Denne utredningen har en kvalitativ tilnærming til straffesakskjeden og diskuterer hvordan saksfelter og spørsmål er underbygd og dekket med forskning.

Dette NIFU-opdraget er en *kvantitativt* anlagt kunnskapsoppsummering av juridisk forskning på straffesakskjeden og inngår i rådets behov for kunnskapsgrunnlag og utredninger.

1.1 Temakrets og termer

Straffesakskjede er et norsk forvaltningsbegrep, mens forskning og vitenskapelige publikasjoner kan være inndelt etter andre kriterier og kategorier. En kartlegging av temaer innenfor straffesakskjeden bør ta hensyn til saksforhold i straffesakskjeden og kombinere dem med begreper som brukes i fagdisipliner der forskere danner og publiserer et kunnskapsgrunnlag som er viktig og relevant for den norske justissektoren. Til relevant kunnskapsgrunnlag hører også *internasjonalisering*: I denne sammenheng bestemmes internasjonalisering som forskning som tar opp kriminalitet og straffesaker som overskrider statsgrenser. I en tid med økende kriminalitet over landegrensene er et velfungerende internasjonalt samarbeid en forutsetning for å realisere en effektiv straffekjede. Av den grunn er kunnskap om grenseoverskridende kriminalitet viktig.

Vi drøftet de fagdisiplinene og de saksfeltene som inngår i forskning straffesakskjeden og tok hensyn til begge. Vi var også åpne for andre emner vi kunne oppdage da vi gikk gjennom forskningsbidragene. Kombinasjonen av disse tre faktorene dannet grunnlaget for den tematiske inndelingen vi valgte for forskningsbidrag av relevans for straffesakskjeden.

1.1.1 Fagdisipliner og -felter

Fagdisiplinært omfatter forskning på straffesakskjeden i det vesentlige rettsvitenskap og politivitenskap. Rettsvitenskap er læren om rettsregler og juridisk metode. Faget omfatter juridisk forskning, rettsprinsipper og perspektivfag som rettshistorie, rettsfilosofi, rettsøkonomi, kriminologi og rettssosiologi (<https://jusleksikon.no>, 2018).

Innenfor denne fagdisiplinen er *strafferett* bestemt som regler for forbrytelse og straff, mens *straffeprosess* handler om hvordan saker om straff skal etterforskes og hvordan de skal behandles i rettsapparatet. Strafferetten deles igjen inn i to deler; en alminnelig og en spesiell del. I den alminnelige delen behandles de reglene som er felles for de fleste straffbare handlinger, slike som vilkårene for å straffe – ansvarslæren, reaksjonene som ilegges den skyldige – reaksjonslæren og fullbyrdelse av reaksjonene – fullbyrdeslæren. Den spesielle strafferetten behandler

de enkelte straffebudene, dem som beskriver den enkelte straffbare handlingen – forbrytelseslæren (www.jus.uio.no, 2018).

Politivitenskap er definert som studiet av politiets virksomhet i og utenfor politiorganisasjonen (Larsson et al., 2014: 17–20).

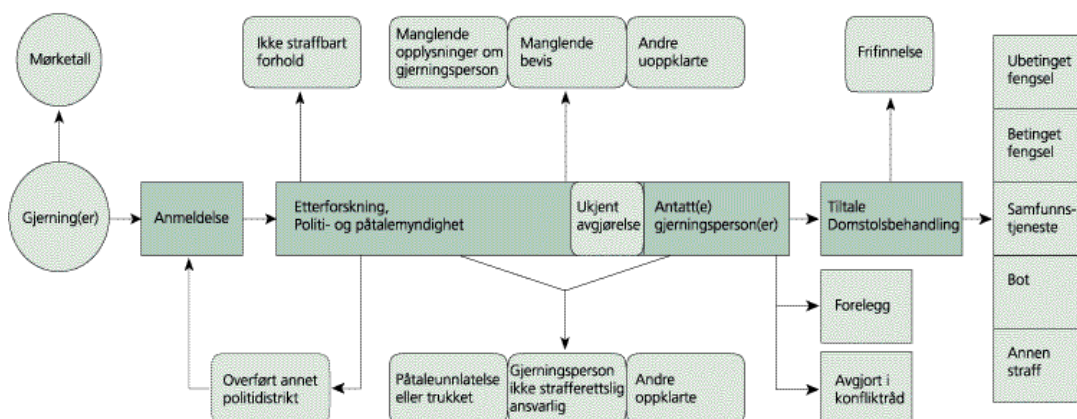
1.1.2 Straffesakskjeden

Begrepet straffesakskjeden inkluderer temaene: anmeldelse, etterforskning, påtale, domstolsbehandling, straffegjennomføring og tilbakeføring til samfunnet. Aktører og institusjoner involvert er: gjerningsperson, fornærmede, pårørende, politi, påtalemyndighet, konfliktrådene, domstolene, gjenopptakelseskommissjon og kriminalomsorgen.

Temaer, aktører og alternative saksprosesser i straffesaker er illustrert i figur 1.1. Figuren er hentet fra Statistisk sentralbyrås grafiske fremstilling av straffesakskjeden i 2002.

Figur 1.1, straffesakskjeden, fra anmeldelse til dom

Straffesakskjeden, fra anmeldelse til dom

Kilde: Kriminalstatistikk.

Med utgangspunkt i denne straffesakskjeden ble forskningsarbeidene inndelt i fem tematiske hovedkategorier

1. *straffesakskjeden– saksforhold*
2. *aktører*
3. *straffelover og straffeprosesser*
4. *andre forhold og lover*
5. *juss/politivitenskap/kriminologi, inkludert fagets metode og teori.*

2 Grunnlagsmateriale og fremgangsmåte

Dette kapitlet redegjør detaljert for de avgrensninger, fremgangsmåter, datakilder og søkerresultater som er lagt til grunn for å identifisere publikasjoner som omhandler ulike deler av straffesakskjeden. Neste kapittel oppsummerer funnene.

2.1 Avgrensninger

- Undersøkelsen gjelder forskning på straffesakskjeden i Norge og i Norden. Alle de nordiske landene er inkludert ut fra en antakelse om at disse landene har en nær beslektet forståelse av straffens individuelle- og samfunnsmessige funksjoner og om straffesakskjeden. Av den grunn vil forskning i øvrige nordiske land ha aktualitet for den norske straffesakskjeden.
- Kartleggingen omfatter publisering der minst én av forskerne hadde institusjonsadresse i Norge eller i et annet nordisk land.
- Eventuell omtale av straffesakskjeden i Norge og Norden i forskningsbidrag der ingen av forfatterne hadde norsk eller nordisk institusjonsadresse er *ikke* undersøkt.
- Undersøkelsen tar for seg forskning publisert i anerkjente vitenskapelige kanaler. Publikasjonene er tidsskrifter og bøker – antologier og monografier. Utgivelsessted kan være Norge, Norden eller internasjonalt.
- For forskere med norsk institusjonsadresse omfatter kartleggingen publisering i tidsskrifter og bøker, for øvrige nordiske forskere har vi kun tatt med tidsskriftpublisering.
- Kartleggingens periode er 2006–2018, med et unntak for bøker, der det kun fantes data for 2011–2017.
- Det tas forbehold for at data for de seneste årene, spesielt 2018, kan være ufullstendige.

2.2 Søkestrenger

Denne undersøkelsen har en stor tematiske bredde. Derfor valgte vi søkestrenger med brede, generelle termer som vi mente vi ville fange opp samtlige temaer av relevans for straffesakskjeden og gi et realistisk bilde av faktisk utført og publisert forskning siden 2006. Følgende søkestrenger ble valgt innenfor de ulike kanalene:

Web of Science: Criminology og Penology

Norart: straff

DBH/Norsk publiseringsindikator: juss

Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice: alle artikler

The Campbell Collaboration Library of Systematic Reviews: Crime and Justice.

2.2.1 Databaser

Tre typer datakilder inngikk i søket: internasjonale databaser, nasjonale/nordisk baser og en åpen publisering. Som nevnt over kan data særlig fra årene 2017 og 2018 være ufullstendige. Vi utførte datasøket primo januar 2019, så forskningsbidrag for tidligere år som ble registrert etter det, kom ikke med i kartleggingen. Nedenfor gir vi detaljert informasjon om hvordan vi gikk fram i de ulike databasene.

En internasjonal database: norske og nordiske tidsskriftsartikler

Web of Science, en sentral vitenskapelig database for artikler innenfor naturvitenskapelige fag, samfunnsfag, kunstfag og humanistiske fag. <https://apps.webofknowledge.com/>

I denne databasen er publikasjonene indeksert etter vitenskapelig fagfelt. Vi søkte etter referanser med nøkkelordene Criminology og Penology, og etter type dokument, det vil si at vi søkte enten en artikkel eller en oversiktsartikkel (review). Videre lette vi etter:

- 1) artikler skrevet av forskere der minst én hadde en norsk institusjonsadresse: Søket genererte i alt 282 treff. Vi gikk gjennom tittel, nøkkelord og sammendrag i tre runder og inkluderte 86 publikasjoner.
- 2) Artikler skrevet av forskere der minst én har svensk, dansk, finsk eller islandsk institusjonsadresse: Søket genererte i alt 726 treff. Vi gikk gjennom tittel, nøkkelord og sammendrag i tre runder og inkluderte 260 publikasjoner

Tre nasjonale databaser:

Norart, <https://www.nb.no/baser/norart>. Norart dekker både fagfellevurderte og andre faglige artikler fra cirka 460 norske og nordiske tidsskrifter. Vi søkte etter:

- 3) artikler skrevet av norske og nordiske forskere med norsk/nordisk institusjonsadresse. Søket genererte i alt 273 treff. Kun fagfellevurderte artikler ble vurdert. Vi gikk gjennom tittel og nøkkelord i tre runder. Basen inneholdt ikke artikkelsammendrag. I (tvils)tilfeller ble artikkelen søkt opp via søkemotoren google scholar og lest. 205 publikasjoner ble inkludert.

DBH: Norsk publiseringsindikator, <https://npi.nsd.no/>, for bokpublikasjoner

- 4) Basen er fullstendig for årene 2011–2017. Den omfatter bøker- monografier og antologier av forskere med norsk institusjonsadresse. Søket genererte i alt 233 treff. Vi gikk gjennom titler og nøkkelord i tre runder, i (tvils)tilfeller ble artikkelen søkt opp via søkemotoren google scholar og lest. Vi inkluderte 205 publikasjoner.

Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice,

<https://boap.uib.no/index.php/BJCLCJ/index>

- 5) Dette tidsskriftet med åpen tilgang ble startet i 2013 og utkommer med to nummer årlig. Tidsskriftets mål er å gjøre strafferettsforskning i Norden tilgjengelig for et internasjonalt fagsamfunn og medvirke til at internasjonal forskning samhandler med et nordisk fagsamfunn. Alle artikler, 54 stykker, ble vurdert. Vi gikk gjennom tittel, nøkkelord og sammendrag i tre runder og inkluderte 21 publikasjoner.

Database for kunnskapsoppsummeringer

The Campbell Collaboration Library of Systematic Reviews: <https://campbellcollaboration.org/crime-and-justice-free-online-bibliographic-databases.html>

- 6) Denne basen inneholder systematiske kunnskapsoppsummeringer av internasjonal forskning på temaområder innenfor juss og kriminologi. Søket genererte i alt 44 treff. De var publisert mellom 2005 og 2018. Vi gikk gjennom alle titler, nøkkelord og sammendrag i tre runder og fant ti kunnskapsoppsummeringer av relevans for straffesakskjeden. For vårt formål ble de ti kun brukt som bakgrunnsmateriale, siden disse kunnskapsoppsummeringene ikke kunne besvare spørsmålet om forskning på straffesakskjeden nasjonalt og i Norden, (for en oversikt over de ti kunnskapsoppsummeringene, se: Vedlegg: Databaser for kunnskapsoppsummering.

2.3 Søking og resultat

Nøkkelbegreper om straffesakskjeden og fagdisiplinene (jf. 1.1– 1.1.2) dannet bakteppet for å bestemme hvilke forskningsbidrag som var relevante, og hvilke som skulle utgå.

De fire databasene vi dro veksler på, hadde gitt totalt 1568 søketreff. Vi sjekket for mulig forekomster av dubletter i hver av databasene og mellom de fire databasene, slik at et forskningsbidrag kun ble talt én gang. I et fåtall tilfeller med samme artikkel listet i Wos-nordisk og i Wos-norsk, slettet vi det nordiske bidraget.

Av samtlige innførsler viste 713, eller cirka 45 prosent, seg tematisk relevante for forskning på straffesakskjeden. Utvelgelsen er gjort etter beste skjønn. Grunnlagsmaterialet er tatt vare på, arbeidsprosessen er transparent og utvelgelsen skal kunne etterprøves. Tabell 2.1 viser samtlige treff fordelt på de fem datakildene og dem som ble inkludert for en tematisk kartlegging.

Tabell 2.1, søkeresultater for databasene

Databaser	alle treff	inkluderte treff
1) WoS-norsk	282	86
2) WoS-nordisk	726	260
3) Norart	273	205
4) DBH-Juss	233	141
5) Bergen Journal of Criminal Law and justice	54	21
Totalt	1 568	713

Temaer som ikke er inkludert

- *Allment forebyggende arbeid – allmennprevensjon og/eller risikofaktorer for kriminalitet*, av sosio-økonomisk, politisk, religiøs og/eller etnisk art, faktorer som hver for seg, eller sammen, har betydning for hvem som begår, eller kommer til å begå lovbrudd,
- Forskning på straffbare forhold utenfor Norden (Europa), slike som håndheving av menneskerettigheter, straffesystemer og straffelover, for eksempel i stater i det tidligere Øst-Europa og i afrikanske land,
- (mulige) straffbare forhold og straffelover som gjelder *dyr og dyrehold*,
- *filosofiske artikler og bøker* om emnet straff.
- *historiske artikler og bøker* som omhandler sider ved straff /straffesaker/straffeprosesser i fortiden, inntil 1980.

2.3.1 Artikkel per år og språkfordeling

Fordeling per år

Gjennom vår kartlegging fant vi 432 relevante norske forskningsbidragene som var utgitt i løpet av perioden fra 2006 til 2018. For 2018 er tallet (9 publikasjoner) usikre, så vi har tatt det ut av utregningen av gjennomsnittlig årlig publiseringsomfang. Fra 2006 til 2017 utkom det 423 forskningsbidrag i Norge. Det gir et årlig gjennomsnitt for tolv år på 36 bidrag. Flest bidrag ble publisert i 2016 med 66 bidrag, fulgt av 2017 med 53. Færrest bidrag kom i 2008 med 17 og i 2010 med 19. Tendensen synes å være et svakt stigende antall fra 2006 til 2017. Tabell 2.2 gir en detaljert oversikt.

Tabell 2.2, norsk publisering fordelt på år

Publiseringsår	Antall
2006	21
2007	27
2008	17
2009	33
2010	19
2011	34
2012	44
2013	36
2014	29
2015	44
2016	66
2017	53
2018	9*
Sum	432

**Ufullstendig talloppgave(?).*

713 relevante nordiske forskningsbidrag var utgitt i løpet av 13 år, fra 2006 til 2018. For 2018 er tallet (41 publikasjoner) usikre, så vi har trukket det ut fra utregningen av gjennomsnittlig årlig publiseringsomfang. Fra 2006 til 2017 utkom det 672 forskningsbidrag i Norden, det gir et årlig gjennomsnitt for tolv år på 56 bidrag. Flest bidrag ble publisert i 2016 med 98 bidrag, fulgt av 2015 med 86. Færrest bidrag kom i 2008 med 31 og i 2010 med 32. Tendens synes å være et svakt stigende antall fra 2006 til 2017. Se tabell 2.3 for oversikt.

Tabell 2.3, samlet nordisk publisering fordelt på år

Publiseringsår	Antall
2006	35
2007	40
2008	31
2009	42
2010	32
2011	50
2012	62
2013	59
2014	56
2015	86
2016	98
2017	81
2018	41*
Sum	713

*Ufullstendig talloppgave (?).

Straffesakskjedens språk

Fagspråket i forskning bør bidra til å bevare og utvikle det norske språket som et fullverdig, samfunnsbærende språk (jf. Schwach og Elken, 2018). Forskning på straffesakskjeden skal ofte nå utover fagsamfunnet av forskerkolleger. Forskere i rettsvitenskap, kriminologi og politivitenskap har et ansvar for å kommunisere sine vitenskapelige resultater i et språk og en form som når ut. Så lenge norsk er et bærende språk i Norge, trengs det et fullverdig norsk fagspråk for justissektoren.

Dette var bakgrunnen til at vi kartla språkbruk i forskning på straffesakskjeden. Norsk og skandinaviske nabospråk ble brukt mest.¹ 54 prosent av forskningen kom ut på norsk, 11 prosent på svensk eller dansk, til sammen 65 prosent. Engelsk var språket i 35 prosent av publikasjonene. Et enslig bidrag var på tysk. Når det gjelder norsk språk, så er målformen bokmål rådende: kun to publikasjoner brukte nynorsk. Se tabell 2.4 for oversikt.

¹ Databasen Wos-nordisk er tatt ut. For et komplett bilde over forskernes språkvalg i Norden skulle nasjonale databaser i Finland, Island, Sverige og Danmark vært inkludert.

Tabell 2.4, språkfordeling for forskere med institusjonsadresse i Norge, antall og andel

språk	antall	prosent
norsk herav nynorsk, 2	233	54
dansk	21	5
svensk	26	6
engelsk	151	35
tysk	1	0
totalt	432	100

Kilde: Wos-norsk, Norart, DBH-juss og Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice.

3 Straffesakskjeden – hva forskes det på?

De 713 relevante forskningsbidragene om straffesakskjeden, ble gjennomgått for å kartlegge temaer. Målet var å undersøke hvilke temaer som var løftet fram og hyppig diskutert og hvilke som forekom sjeldnere?

Denne kartleggingen redegjør for hvordan forskningsbidragene fordelte seg tematisk. Vi drøfter imidlertid *ikke* om forskningsinnsatsen for straffesakskjeden – fra lovbrudd til soning, er riktig dimensjonert eller prioritert, sett i forhold til antallet forskere, den samlede forskningsinnsatsen innenfor relevante fagdisipliner, eller når det gjelder å dekke nasjonale kunnskapsbehov, herunder justissektorens særskilte behov.

3.1 Hovedkategorier og temaer

Kriteriene for å inndele i tematiske kategorier var beskrivelsen av straffesakskjedens saker, dens aktører og institusjoner, videre rettsstatens lovgrunnlag, straffeprosess og straffesystemet i Norge og Norden generelt (jf. 1.1–1.1.2). Dessuten supplerte vi med en kategori for bidrag som fokuserte på fagdisiplinenes teoriforståelse og metoder. Forskning på straffesakskjeden ble, som nevnt, ordnet i fem tematiske hovedkategorier:

1. *straffesakskjeden – saksforhold*
2. *aktører*
3. *straffelover og straffeprosesser*
4. *andre forhold og lover*
5. *juss/politivitenskap/kriminologi, inkludert fagets metode og teori.*

Disse hovedkategoriene ble utdypet med en rekke undertemaer, se tabell 3.1. Valg av temaord for undertemaene var tuftet på begreper som brukes i fagene og i straffesakskjeden kombinert med en generell forståelse av straffesakskjedens forskningsspørsmål. Vi dro nytte av titler, sammendrag og nøkkelord i forskningsbidragene.

3.1.1 Førstetema

Som sagt fant vi fram til 713 relevante forskningsbidrag som vi så kartla tematisk. For å bestemme tema(ene) leste vi tittel, sammendrag og nøkkelord. I en rekke tilfeller måtte vi også (skum)lese hele eller deler av publikasjonen. I tabell 3.1 vises fordelingen av forskningsbidrag fordelt på første- eller hovedtema i antall og prosentandeler. (I avsnitt 3.1.2 også kalt tema 1.) Bidragene er gruppert under de fem hovedkategoriene, 1–5.

Tabell 3.1, tematiske hovedkategorier og førstetema (tema 1) i forskningspublikasjoner, antall og andel

Tematiske hovedkategorier med undertemaer	førstetema (tema 1)	prosentandel
1. Straffesakskjeden, saksforhold		
anmeldelse	3	0,42
etterforskning	103	14,45
bevis	3	0,42
fengsling/påtale/tiltale	3	0,42
arrest	4	0,56
Varetektsfengsling	5	0,70
domstoler/ domstolsbehandling	35	4,91
Høyesterett	6	0,84
Lekdommer	0	0,00
Vitneforklaring	30	4,21
Straffegjennomføring	109	15,29
Straffeløst	3	0,42
Fengsel	0	0,00
Forvaring	0	0,00
Tilbakeføring	9	1,26
Tilbakefall	11	1,54
Gjenopptakelseskommisjonen	1	0,14
Konfliktråd	6	0,84
Mekling	2	0,28
Kriminalomsorg	0	0,00
	333	46,7
2. Aktører		
Gjerningsperson	10	1,40
Innsatte	5	0,70
Fornærmede	10	1,40
Pårørende	0	0,00

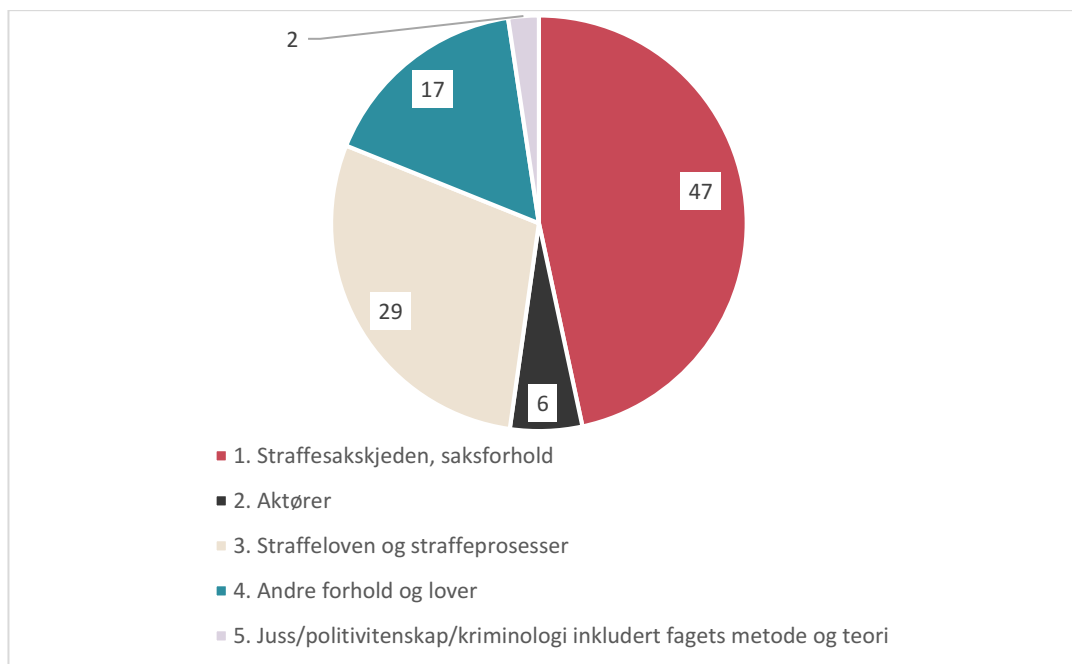
politi(arbeid)	13	1,82
Fengselsansatte	2	0,28
	40	5,6
3. Straffeloven og straffeprosesser		
Strafferett		
Immaterialrett	0	0,00
Straffeloven	21	2,95
Foreldelse	0	0,00
Forsett	0	0,00
Straffeprosessloven	15	2,10
	206	28,9
4. Andre forhold og lover		
Konfliktrådsloven	1	0,14
Sexkjøpsloven	1	0,14
Arbeidsmiljøloven	0	0,00
Immigrasjonsloven	0	0,00
lov mot kvinnelig omskjæring	0	0,00
Politolven	0	0,00
Skadeerstatningsloven	0	0,00
Utlendingsloven	0	0,00
Domstolsloven	0	0,00
Vegtrafikkloven	0	0,00
straffesystemet generelt	7	0,98
Rettssikkerhet	1	0,14
straffeprosess, generelt	7	0,98
Internasjonalisering	25	3,51
Immigrasjon	0	0,00
barn/ungdom	1	0,14
Funksjonshemmede	0	0,00
Transpersoner	0	0,00
Psykatri	10	1,40
rus(midler) og straff	1	0,14
Tilregnelighet	5	0,70
Drap	8	1,12
Barnedrap	3	0,42
grovkroppsskade/vold	7	0,98
Kunstkriminalitet	1	0,14
økonomisk kriminalitet	9	1,26
organisert kriminalitet	1	0,14
Datakriminalitet	3	0,42
Miljøkriminalitet	1	0,14
Menneskehandel	1	0,14

Prostitusjon	25	3,51
Ran	0	0,00
Sikkerhetskriminalitet	0	0,00
Seksualforbrytelser	0	0,00
Vinningsforbrytelser	0	0,00
Ærekrenkelseser	0	0,00
Tyveri	0	0,00
	118	16,6
5. Juss/politivitenskap/kriminologi inkludert fagets metode og teori	17	2,38
Sum	713	100,00

Nær halvparten av de 713 forskningspublikasjonene, 333, eller 47 prosent, hadde et hovedtema knyttet til saksforhold i straffesakskjeden. 2016 forskningsbidrag, eller 29 prosent, gjaldt straffeloven og temaer knyttet til straffeprosess. Andre forhold og lover var tema i 118, eller 17 prosent av forskningsbidragene. Aktørene, altså personer som arbeider, er innsatte, eller på en annen måte er berørt av straffesakskjeden stod i fokus i 40 bidrag, eller i 6 prosent av dem. En mulig oppsummering er at temaer koblet til saksforhold har en langt mer fremtredende plass enn forskning på menneskene i straffesakskjeden.

Figur 3.1 er en forenklet, grafisk fremstilling av tabell 3.2. Figuren illustrerer fordelingen av forskning på straffesakskjeden fordelt de fem tematiske hovedkategoriene. Fordelingen er oppgitt i prosentandeler, mens antall finnes i tabell v 2, og som kakediagram i figur v 1.

Figur 3.1, fordeling på tematiske hovedkategoriene, prosentandel

Kilde: NIFU

3.1.2 Alle temaer

Først søkte vi etter *ett* hovedtema for hver av de 713 publikasjonene, som vist i foregående avsnitt. Under kartlegging så vi at en rekke forskningsbidrag hadde et hoved- eller førstetema, men inneholdt i tillegg ett eller to andre relevante temaer: Et førstetema, eller tema 1, var kombinert med et tema 2 og eventuelt et tema 3. Gitt at et mål med denne kartleggingen var å presentere et samlet bilde av temaforordelingen i forskning på straffesakskjeden, inkluderte vi alle tre temaene. Inndelingen i temaene 1, 2 og 3 er gjort etter beste skjønn. Det totale antallet temaer i utvalget endte på 1254 for alle tre temaer.

I tabell 3.2 viser vi alle temaene som forekom – tema 1, 2 og 3. De ble gruppert under de fem hovedkategoriene. Vedlegg, tabell v 1, gir fullstendig oversikt over alle temaene som forekom og fordelingen på henholdsvis tema 1, 2 og 3.

Tabell 3.2, tematiske hovedkategorier og undertemaer, alle temaer (tema 1, 2 og 3), antall og andel

Tematiske hovedkategorier med undertemaer	førstetema (tema 1)	prosentandel
1. Straffesakskjeden, saksforhold		
anmeldelse	4	0,32
etterforskning	117	9,32
bevis	28	2,23
rettsmedisin	2	0,16
(varetekts-)fengsling/arrest/påtale/tiltale	20	1,59
domstoler/ domstolsbehandling	56	4,46
Høyesterett	14	1,12
lekdommer	1	0,08
vitneforklaring	46	3,67
straffegjennomføring	116	9,24
straffeforhold	3	0,24
fengsel	2	0,16
forvaring	4	0,32
tilbakeføring	16	1,27
tilbakefall	27	2,15
Gjenopptakelseskommissjonen	1	0,08
konfliktråd/mekling	10	0,80
kriminalomsorg	1	0,08
2. Aktører		
gjerningsperson	39	3,11
innsatte	9	0,72
fornærmede	28	2,23
pårørende	0	0,00
politi(arbeid)	15	1,20
fengselsansatte	5	0,40
3. Straffeloven og straffeprosesser		
strafferett	186	14,82
straffeloven	31	2,27
foreldelse	1	0,08
forsett	5	0,40
straffeprosessloven	23	1,83
4. Andre forhold og lover		
straffesystem	12	0,96

rettssikkerhet	7	0,56
straffeprosess, generelt	7	0,56
internasjonalisering	49	3,90
immigrasjon	7	0,56
barn/ungdom	38	3,03
funksjonshemmede	3	0,24
transpersoner	1	0,08
psykiatri	99	7,89
rus(midler) og straff	9	0,72
tilregnelighet	25	1,99
typer kriminalitet	0	0,00
drap/vold/grov kroppsskade	27	1,86
økonomisk kriminalitet	20	1,59
prostitusjon/menneskehandel	31	2,47
ran/tyveri/vinning	4	0,32
seksualforbrytelser	30	2,39
annen kriminalitet	18	1,43
5. Juss/politivitenskap/kriminologi inkludert fagets metode og teori	42	3,35
Sum	1254	100,0

Kilde: NIFU, prosjektarkiv, G-mappe, 21024, Rapid review om forskning på straffesaksjeden; mappe, data; fil, analyse.

3.1.3 Tyngdepunkter og sjeldne temaer

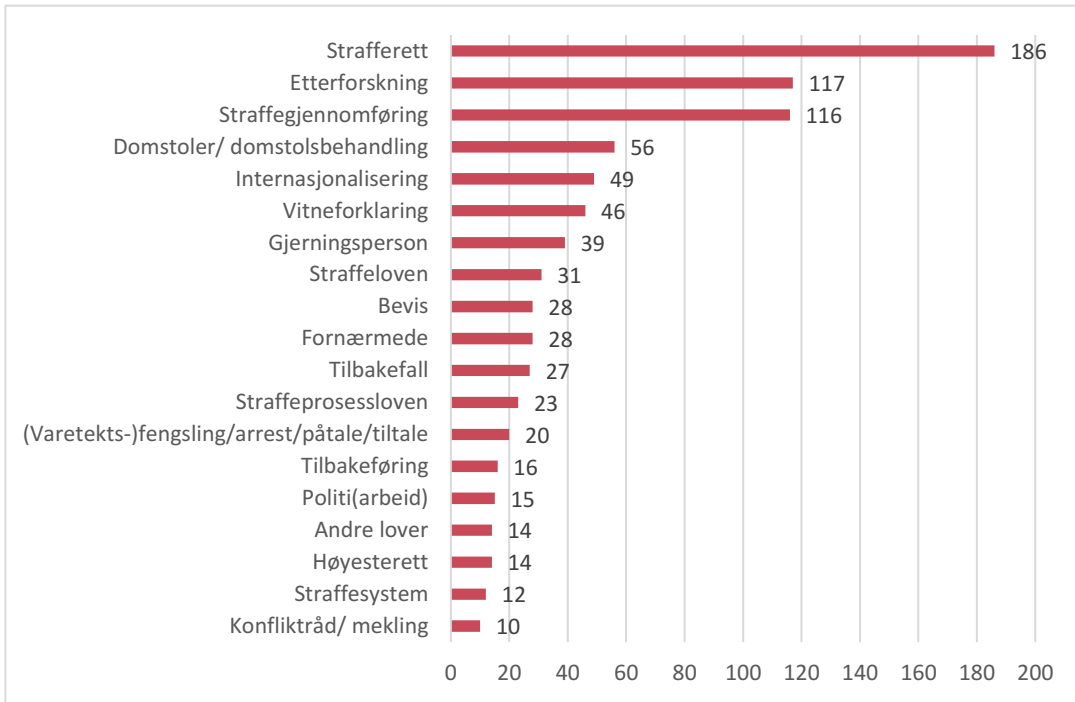
Hvilke temaer opptok forskningen mellom 2006 og 2018? Hvilke temaer var hyppig diskutert og hvilke forekom sjeldnere?

Hyppige temaer

Som det fremgår av tabell 3.2 var bredden stor. Imidlertid skilte tre temaer seg ut: strafferett, etterforskning og straffegjennomføring. I 186 arbeider var *strafferett* hovedtema eller et sentralt tema. *Etterforskning og straffegjennomføring* framkom også ganske ofte: etterforskning var tema i 117 bidrag og straffegjennomføring i 116. Deretter var det et hopp ned til temaet domstoler/domstolsbehandling som forekom i 56 sammenhenger, deretter fulgte en rekke andre temaer. *Strafferett, etterforskning og straffegjennomføring* var altså overlegent de største temaene samtidig som bredden av tema er stor.

Figur 3.2 illustrerer temafordelingen for tema 1, 2 og 3.

Figur 3.2, forskning på straffesakskjeden, antall bidrag fordelt på undertemaer (tema 1, 2 og 3), antall

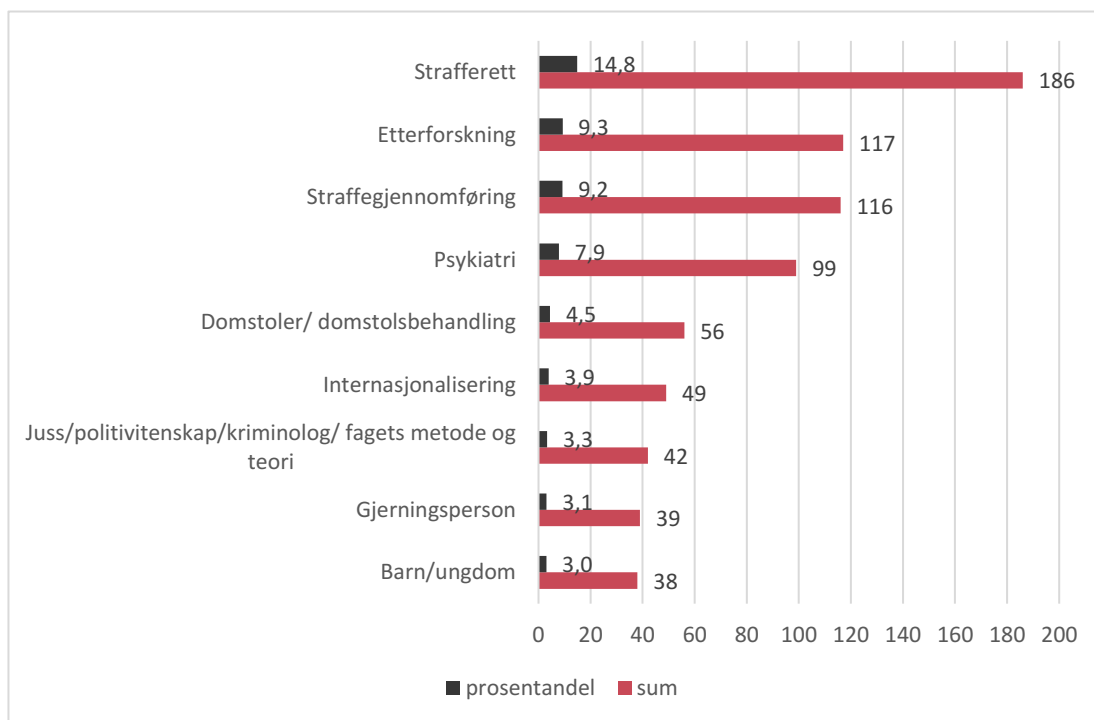

Note: N=847 (av totalt 1254 temaer). Temaer som forekom færre enn 10 ganger i forskningspublikasjonene er ikke tatt med.

Kilde: NIFU.

Vi undersøkte om det forekom en samling rundt bestemte temaområder og svak representasjon av andre temaer. Gitt den store tematiske bredden i forskningsbidragene, grupperte vi antatt nært beslektede temaer sammen, se figur 3.3. Fremstillingen tar sitt utgangspunkt i alle temaer, tema 1, 2 og 3. Se vedlegg, tabell v 1 for en fullstendig oversikt over antall bidrag og prosentandel.

Figur 3.3, straffesakskjeden, etter undertemaer, samle kategorier, antall og andel

Note: N=742 (av 1254 temaer). Temaer som fantes i færre enn 3 prosent av bidragene er ikke tatt med i figuren.

Kilde: NIFU.

Denne grupperingen viste imidlertid et ganske ens bilde som det vi så tabell 3.2 og figur 3.2. På de tre første plassene finner vi fremdeles de tre temaene *strafferett*, *etterforskning* og *straffegjennomføring*. Til sammen forekom disse tre temaene 419 ganger, de utgjorde 33 prosent av samtlige 1254 temaer i forskningsbidragene. Mens strafferett er et klassisk tema i rettsvitenskap, og forbrytelse og straff i kriminologi, kan fremveksten av politivitenskap ha styrket etterforskning som forskningstema i Norge og Norden?

Domstolsinstitusjonen i bred forstand – inkludert Høyesterett og domstolsbehandling, forekom 56 ganger og utgjorde 4,5 prosent av totalt 1254 temaer i forskningsbidragene. Derimot fant vi få arbeider som rettet blikket mot andre institusjoner slike som Gjenopptakelseskommissjon, Konfliktråd eller andre meklingsinstitusjoner.

Internasjonalisering – kunnskap om grenseoverskridende kriminalitet og internasjonalt samarbeid for å realisere en effektiv straffekjede, har vært viet politisk oppmerksomhet, men kanskje mer begrenset oppmerksomhet i forskning, i hvert fall i de databasene som dannet grunnlaget for denne kartleggingen. Temaet forekom 49 ganger, eller utgjorde cirka 4 prosent av de 1254 temaene i de undersøkte publikasjonene.

Psykatri og straffesakskjeden derimot var et tema som inntok en viss plass. Psykiatri forekom 99 ganger av 1254 temaer, eller 8 prosent. Mulig beslektede temaer

som tilregnelighet fantes 25 ganger, mens rusmidler og straff var berørt 9 ganger. Om straffetilregnelighet og rusproblemer inkluderes, forekom temaet mental helse og lidelser 133 ganger, eller var tema i 10 prosent.

Sjeldnere temaer

Vi så nærmere på temaer som forekom i tre prosent eller færre av de 1254 forskningsbidragene. Se vedlegg, tabell v 1 for en fullstendig oversikt.

Barn og ungdom forekom i 38 sammenhenger og utgjorde 3 prosent av de 1254 temaene. Det omfatter saker om barn som vitner, ungdomskriminalitet og straffegjennomføring i fengsel og/eller alternativ soning .

Gjerningsperson, men også vitne og -forklaringer, og fornærmede var temaer som til sammen forekom i 39 bidrag, eller 3 prosent av utgivelsene.

Prostitusjon fant vi 27 ganger, det utgjorde 2 prosent av samtlige 1254 temaer.

Konfliktråd, mekling og (generelt om) kriminalomsorg var emne 10 ganger, eller 0,9 prosent av tilfellene.

Fengsling, fengsel (som institusjon) og fengselsansatte var et sjeldent tema i de forskningspublikasjonene vi kartla. Det var berørt 10 ganger, eller cirka 0,8 prosent av 1254 bidrag.

Gjenopptakelseskommissjonen var tema 1- en- gang.

Pårørende var et tema vi ikke fant i noen bidrag.

Det forskes på utforming og lovanvendelse av en rekke lover. Hver av lovene var representert med få bidrag og dermed lave andeler i denne kartleggingen. Vi har listet opp forskningsbidrag for de ulike lovene.

konfliktrådsloven
sexkjøpsloven
arbeidsmiljøloven
immigrasjonsloven
lov mot kvinnelig omskjæring
politiloven
skadeerstatningsloven
utlendingsloven
domstolsloven
vegtrafikkloven

Forskning på ulike typer kriminalitet var representert, men alle med få bidrag og følgelig lave andeler.

drap
barnedrap
grov kroppsskade/vold
kunstkriminalitet
økonomisk kriminalitet
organisert kriminalitet
datakriminalitet
miljøkriminalitet
menneskehandel
ran
sikkerhetskriminalitet
seksualforbrytelser
vinningsforbrytelser
ærekrenkelser
tyveri

3.2 Veier videre – forslag

Denne kartleggingen har som nevnt, vært gjennomført innenfor en begrenset tids- og ressursramme. Derfor er det flere aspekter innenfor dette feltet som kan belyses nærmere i framtidige studier:

- Kartleggingen kunne følges opp av en kvalitativ analyse om forskningsinnsatsen på straffesakskjeden er riktig dimensjonert og/eller prioritert. Den kunne diskutere nasjonale kunnskapsbehov, herunder justissektorens særskilte behov.
- En slik analyse ville kartlegge den samlede forskningsinnsatsen kvantitativt og kvalitativt innenfor relevante fagdisipliner, forskningsinstitusjoner og fagmiljøer i Norge (og Norden?).

Vi ser også et potensial for å utvikle de metodiske tilnærmingene videre. For videre, systematiske kunnskapsoppsummeringer for forskning av relevans for justissektoren ser vi følgende metodiske behov og muligheter:

- Metoden for forenklete kunnskapsoppsummeringer må utvikles videre innenfor samfunnsvitenskapene og på dette fagområdets premisser. Samfunnsfagene skiller seg fra medisin og helsevitenskap, som metoden er opprinnelig utviklet for og tilpasset til. Videreutviklingen gjelder særlig fremgangsmåter for

å oppsummere kvalitativ forskning, som er mer utbredt i samfunnsvitenskapene enn i tradisjonelle fagfelter av medisin og helsevitenskap.

- Temaområdet av den foreliggende kunnskapsoppsummeringen er svært bredt og omfatter forskningslitteratur på hele straffesakskjeden, fra forskning på lovbrudd til forskning på soning.
- Systematiske kunnskapsoversikter krever ideelt sett et spissformulert spørsmål for å kunne gi et uttømmende og representativt bilde av faglitteraturen. Slike spørsmål kan for eksempel dreie seg om effekt av et bestemt tiltak ved straffesakskjeden (f.eks. soning) på forhåndsdefinerte utfall (f.eks. risiko for tilbakefall).
- For å operasjonalisere en spesifikk problemstilling anbefaler vi å involvere en referansegruppe med to eller tre fagpersoner tidlig i prosjektet. Deres oppgave ville i så fall være å kvalitetssikre fagtermer og dens synonymer og tematiske inndelinger. Dette fordi juss, kriminologi og politivitenskap alle tre har sitt særegne fagspråk og et høyt utviklet begrepsapparat.

4 Metode: kunnskapsoppsummering

Det ene målet var som nevnt, å kartlegge omfanget av forskning i justissektoren på straffesakskjeden. Det andre målet med oppdraget var å utprøve en metode som på engelsk bærer navnet rapid review. Rapid review vil si et raskt arbeid med en enkel fremgangsmåte for systematisk å skaffe seg oversikt over kunnskapsstatus på et avgrenset saksfelt eller problemstilling. Rapid review-metoden er relativt ny metode, og i stadig utvikling. Den brukes særlig som grunnlag for politikkutforming, (se for eksempel Thomas, Newman, & Oliver, 2013). Denne rapporten er et eksempel på en forenklet kunnskapsoppsummering. Den er utført på et fagfelt der forenklete kunnskapsoppsummeringer er en forholdsvis ny metode sammenlignet med medisin og helsefag.

Særlig innenfor medisin oversettes rapid review med *hurtigoversikt*. Vi foreslår å bruke *forenklet kunnskapsoppsummering* på norsk. Det er viktig å finne fram til og få festet et norsk faguttrykk i en tidlig fase, mens metoden introduseres. Vår bruk av et norsk begrep er derfor også et språkpolitisk bidrag for å vedlikeholde og røkte norsk som et fullverdig fagspråk i forskning.

4.1 Generelt om metoden

Bakgrunnen for utviklingen av spesifikke metoder for kunnskapsoppsummeringer er det økende tilfanget av informasjon i kunnskapssamfunnet. Det gjelder også vitenskapelige publiseringer. Bare siden 2000 har det totale omfanget av vitenskapelige artikler økt med 65 prosent (Web of Science). Det bidrar til å forklare at de siste tiårene har oppstått et økende behov for oversikter og sammenfattende analyser av forskningsspørsmål på en rekke saks- og fagfelter. Systematiske kunnskapsoppsummeringer er et svar på behovet for oppsummert forskning på definerte forskningsspørsmål, herunder spørsmål om effekter av et tiltak.

Det er opprettet særskilte kunnskapssentre og kunnskapsmeglere, slik som for eksempel Cochrane Collaboration² og the Campbell Collaboration³ for å svare på

² <https://www.cochrane.org>, lest 8.1.2019.

³ <https://campbellcollaboration.org>, lest 8.1.2019.

behovet for oppsummert forskning på presise og definerte forskningsspørsmål, særlig dem om effekter av et tiltak.

Systematiske kunnskapsoppsummeringer er et verktøy for å kartlegge og analysere store mengder informasjon om forskning på spørsmål innenfor definerte tema eller spesifikke problemstillinger. Spesielt innenfor fagene medisin, sosialt arbeid og i utdanningsfeltet har systematiske, oppsummerende kartlegginger og analyser av forskningsresultater vunnet fram. Ulike fagfelter setter forskjellige premisser for systematiske litteratursøk. Systematisk kunnskapsoppsummeringer innenfor medisin og helsefag er gjerne tuftet på godt indekserte databaser, baser som ofte er åpent tilgjengelig. De publiserte studiene bruker ofte samme metode, gjerne et kvantitativt studiedesign, og kunnskapen bygger i sterkere grad opp under hverandre enn i kunnskapsregimer med større spredning i metodebruk. Derfor har det så langt vært enklere å utføre systematiske kartlegginger på dette fagområdet enn i samfunnsvitenskapene og humaniora.

Systematiske kunnskapsoppsummeringer er ikke bare til nytte for andre forskere i samme fagfelt, men også for aktører utenfor fagsamfunnet av forskere – politikere, praktikere og ansatte i offentlig forvaltning. Blant annet kan oppsummeringene bidra som kunnskapsgrunnlag for politiske beslutninger, i sektorforvaltningens virke og i arbeidet til dem som har sitt daglige virke på det aktuelle praktiskfeltet.

Metoden brukes gjerne for å identifisere og undersøke fag- eller saksfelter der det hersker usikkerhet om kunnskapsstatus, eller på felter der lite, relevant forskning er utført, og/eller for å finne fram til hvor det trengs mer forskning (Petticrew & Roberts 2006). Målet er å komme fram til en helhetlig, upartisk fremstilling av kunnskapsstatusen for det definerte temaet eller forskningsspørsmålet. Et viktig element i alle systematiske kunnskapsoppsummeringer er at litteratursøkene skal være transparente og kunne repliseres i etterkant. Metoden tar utgangspunkt i på forhånd klargjorte kriterier og strategi for søket: kombinerte søketermer – søkestrengene – er tydelig definerte. Kildene for litteratursøket er bestemt før søket starter, de kan være elektroniske databaser og/eller andre typer kildegrunnlag. Søket resulterer i en liste av bidrag, med titler, nøkkelord og som oftest et sammendrag. Resultatlisten fra litteratursøket leses, helst av to personer. De tar hensyn til de seleksjonskriteriene som er valgt og bestemt på forhånd, det vil si kriterier for hvilke forskningsbidrag som skal inkluderes og hvilke som skal ekskluderes. De inkluderte referansene danner så datagrunnlaget for videre kartlegging, eventuelt en ny runde med seleksjon og analyse.

4.2 Forenklet kunnskapssummering

Å utføre store, dekkende systematiske kunnskapsoppsummeringer krever ofte betydelige ressurser og tidsbruk. For å spare tid og ressurser, men samtidig ivareta hensynet til en systematisk og metodisk forsvarlig fremgangsmåte utarbeides det stadig flere enklere varianter av systematiske kunnskapsoversikter, de kalles ofte hurtigoversikter eller systematiske kartlegginger. Slike oversikter varierer i omfang og innretning, og det mangler en entydig definisjon for slike kunnskapsoppsummeringer (Featherstone m.fl., 2015).

I dette prosjektet skulle vi kartlegge omfanget av forskning i justissektoren, presisert til straffesakskjeden – fra lovbrudd til dom. Gitt at tid og ressurser var begrenset, ble en forenklet kunnskapsoppsummering valgt. Forenkling i denne sammenhengen betød å begrense søkekilder, søkestrenger, tidsrom og bearbeidelsen av funnene. I dette prosjektet omfattet søkekildene forskning publisert av norske forskere, i nasjonale, nordiske og internasjonale anerkjente publikasjonskanaler. Dessuten valgte vi å inkludere forskning fra nordiske fagfeller i de samme kanalene. Dataene begrenset seg til årene fra 2006 til 2018.

Avgjørelsen om å utføre en forenklet kunnskapsoppsummering la føringer for undersøkelsen og funnene. Prosjektet pretenderer *ikke* å gi et fullstendig og uttømmende bilde av all forskning i et tidsrom, men vi mener at, med det valgte datagrunnlaget og søkestrengene, kan presentere et rimelig balansert bilde av omfang og fordeling av temaer av relevans for justissektorens arbeid med straffesakskjeden.

Forenklet i denne sammenheng betyr også at kvantitativ kartlegging har forrang, det gjøres en overveiende kvantitativ oppsummering av de innsamlede dataene. En viktig forskjell mellom enklere kunnskapsoversikter og dekkende systematiske kunnskapsoppsummeringer, er at den at i forenklete kunnskapsoppsummeringer gjøres det i liten grad kvalitative analyser av funnene fra datamaterialet.

Valget i det systematiske litteratursøket står mellom det å søke bredt og få mange treff, men færre relevante (i fagspråket kalt sensitivitet) og det rette seg inn mot færre treff, men flere relevante (i fagspråket spesifisitet). Balansegangen mellom sensitivitet og spesifisitet kan være krevende å finne. For et prosjekt med en stor tematiske bredde som dette, kan det være en fordel å velge brede søkestrenger – å bruke brede, generelle termer, et slik valg kan gjøre det mulig å fange opp samtlige temaer som skal kartlegges.

For denne kartleggingen valgte vi å kombinere søk i store databaser med spesifikke søk i utvalgte fagtidsskrifter. Et felles møte med oppdragsgiver, Norges forskningsråd, og fagpersoner fra Justisdepartementet ga verdifulle innspill til aktuelle søketermer og datakilder.

I dette prosjektet ble de inkluderte studiene inndelt i fem hovedtemaer som delvis var innrammet på forhånd og delvis ble avgrenset underveis. Det samme

gjaldt til dels undertemaene. De var også delvis definert på forhånd, men ble også utviklet induktivt gjennom arbeidsprosessen –mens vi leste titler, nøkkelord og sammendrag i tre runder. En slik måte å kategorisere temaer på, gjør det mulig å identifisere både godt utforskede saksområder, og områder der det er gjort mindre forskning, eller finnes kunnskapshull.

Referanser

Forskingslitteratur

- Featherstone, R. M.; Dryden D. M.; Foisy, M.; Guise, J.-M.; Mitchell, M. D. et al. (2015). Advancing knowledge of rapid reviews: an analysis of results, conclusions and recommendations from published review articles examining rapid reviews. *Systematic reviews*, 4(1), 50.
- Petticrew, Mark; Roberts, Helen (2006). *Systematic Reviews in the Social Sciences. A Practical Guide*. (Blackwell Publishing), Oxford: UK.
- Schwach, Vera og Mari Elken (2018), *Å snakke på et språk andre forstår*. Norsk fagspråk i høyere utdanning og arbeidsliv, *NIFU rapport 2018: 20*.
- Thomas, James; Newmann, Mark and Oliver, Sandy (2013). Rapid evidence assessments of research to inform social policy: taking stock and moving forward. *Evidence & Policy*, 9 (1), 5–27.

Kilder

Trykte og elektroniske dokumenter

- Forskningsrådet, 2018, «Vedlegg- Rapid review av forskning for straffesakskjeden», s. 1, Norges forskningsråd, Konkurransesgrunnlag om Rapid review av forskning om straffesakskjeden, utlyst 13.11.2018, ekstern ref. 2018/13110, 2 sider.
- Frøberg, Thomas og Kjersti Lohne, 2017, Effektivitet og kvalitet i straffesakskjeden. Utredning av behovet for forskning på det norske rettssystemet, Rapport til Forskningsrådet, datert 30.9.2017, ikke publisert, 39 sider.
- Gunness, Hebe; Kristoffer Rørstad, Bo Sarpebakken og Bjørn Magne Olsen, 2017, *Ressurser og resultater innenfor norsk rettsvitenskapelig forskning, NIFU Arbeidsnotat 2017:9*.
- <https://jusleksikon.no/wiki/Rettskildel%C3%A6re>, lest 14.12.2018.
- Larsson, Paul; Helene O.I. Gundhus og Rolf Granér (red.), *Innføring i politivitenskap*, (Cappelen Damm akademisk), Oslo, 2014.

NIFU, FoU-

statistikkbanken, <http://www.fostatistikkbanken.no/nifu/?language=no>, lest 1.2.2019.

Regjeringen.no, «Straffesakskjeden», oppdatert 10.09. 2018, lest 7.12.2018, i <https://www.regjeringen.no/no/tema/lov-og-rett/kriminalitet-og-politi/innsikt/straffesakskjeden/id2340227/>

Statistisk sentralbyrå, «Straffesakskjeden, lovbrudd- fra anmeldelse til dom», publisert 18.6.2002, <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/lovbrudd-fra-anmeldelse-til-dom>, lest 6.12.2018.

www.konfliktradet.no, lest 7.12.2018.

www.jus.uio.no, 2018: www.jus.uio.no/ior/forskning/omrader/strafferett/, lest 10.12.2018.

Vedleggstabeller og vedleggsfigur

Tabell v 1, forskning på straffesakskjeden, fordelt på tematiske hovedgrupper og tema 1, 2 og 3

Tematiske hovedgrupper og undertemaer	tema 1	tema 2	tema 3	sum tema 1,2 og 3	prosentandel
1. Straffesakskjeden, saksforhold					
anmeldelse	3	1	0	4	0,32
etterforskning	103	14	0	117	9,32
bevis	3	21	4	28	2,23
fengsling/påtale/tiltale	3	5	2	10	0,80
arrest	4	0	0	4	0,32
varetektsfengsling	5	1	0	6	0,48
domstoler/ domstolsbehandling	35	16	5	56	4,46
høyesterett	6	6	2	14	1,12
lekdommer	0	1	0	1	0,08
vitneforklaring	30	16	0	46	3,67
straffegjennomføring	109	6	1	116	9,24
straffeforhold	3	0	0	3	0,24
fengsel	0	2	0	2	0,16
forvaring	0	3	1	4	0,32
tilbakeføring	9	5	2	16	1,27
tilbakefall	11	16	0	27	2,15
gjenopptakelseskommisjonen	1	0	0	1	0,08
konfliktråd	5	1	0	7	0,56
mekling	2	1	0	3	0,24
kriminalomsorg	0	1	0	1	0,08
2. Aktører					
gjerningsperson	10	8	21	39	3,11
innsatte	5	3	1	9	0,72
fornærmede	10	17	1	28	2,23
pårørende	0	0	0	0	0,00
politi(arbeid)	13	2	0	15	1,20
fengselsansatte	2	2	1	5	0,40
3. Straffeloven og straffeprosesser					
strafferett	170	16	0	186	14,82
immaterialrett	0	1	0	1	0,08
straffeloven	21	8	2	31	2,47
foreldelse	0	1	0	1	0,08
forsett	0	3	2	5	0,40
straffeprosessloven	15	7	1	23	1,83
4. Andre forhold og lover					
konfliktrådsloven	1	0	0	1	0,08

sexkjøpsloven	1	2	0	3	0,24
arbeidsmiljøloven	0	2	0	2	0,16
immigrasjonsloven	0	1	0	1	0,08
lov mot kvinnelig omskjæring	0	1	0	1	0,08
politiloven	0	1	0	1	0,08
skadeerstatningsloven	0	1	0	1	0,08
utlendingsloven	0	1	0	1	0,08
domstolsloven	0	0	1	1	0,08
vegtrafikkloven	0	0	1	1	0,08
straffesystemet generelt	7	4	1	12	0,96
rettssikkerhet	1	2	4	7	0,56
straffeprosess, generelt	7	0	0	7	0,56
internasjonalisering	25	24	0	49	3,90
immigrasjon	0	4	3	7	0,56
barn/ungdom	1	28	9	38	3,03
funksjonshemmede	0	3	0	3	0,24
transpersoner	0	0	1	1	0,08
psykiatri	10	84	5	99	7,89
rus(midler) og straff	1	6	2	9	0,72
tilregnelighet	5	14	6	25	1,99
drap	8	1	1	10	0,80
barnedrap	3	0	0	3	0,24
grovkroppsskade/vold	7	5	2	14	1,12
kunstkriminalitet	1	0	0	1	0,08
økonomisk kriminalitet	9	11	0	20	1,59
organisert kriminalitet	1	2	1	4	0,32
datakriminalitet	3	1	1	5	0,40
miljøkriminalitet	1	6	0	7	0,56
menneskehandel	1	3	0	4	0,32
prostitusjon	25	2	0	27	2,15
ran	0	1	0	1	0,08
sikkerhetskriminalitet	0	1	0	1	0,08
seksualforbrytelser	0	28	2	30	2,39
vinningsforbrytelser	0	1	0	1	0,08
ærekrenkelseser	0	1	1	2	0,16
tyveri	0	0	2	2	0,16
5. Juss/politivitenskap/kriminologi inkludert fagets metode og teori	17	20	5	42	3,35
rettsmedisin	0	1	1	2	0,16
Sum	713	446	95	1254	100,00

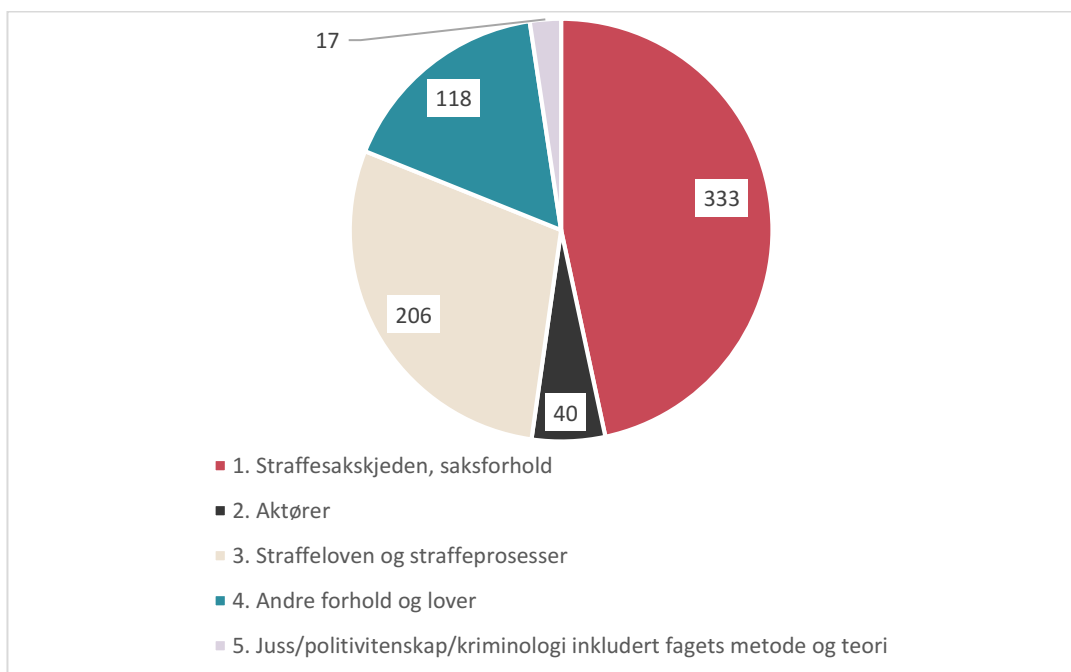
Kilde: NIFU, prosjektarkiv, G-mappe, 21024, Rapid review om forskning på straffesakskjeden; mappe, data; fil, analyse.

Tabell v 2, forskning fordelt på hovedgrupper, antall og andel

Tematiske hovedgrupper	antall	andel
1. Straffesakskjeden, saksforhold	333	47
2. Aktører	40	6
3. Straffeloven og straffeprosesser	206	29
4. Andre forhold og lover	118	17
5. Juss/politivitenskap/kriminologi inkludert fagets metode og teori	17	2
Sum	713	100

Kilde: NIFU, prosjektarkiv, G-mappe, 21024, Rapid review om forskning på straffesakskjeden; mappe, data; fil, analyse.

Figur v 1, forskning fordelt på tematiske hovedgrupper, antall

Kilde: NIFU.

Vedlegg: Databaser for kunnskapsoppsummeringer

Campbell Collaboration Library – Crime and Justice.

Potensielt relevante treff

Feder, L., et al. (2008). "Court-mandated interventions for individuals convicted of domestic violence." 12(4): 1-46.

Higginson, A., et al. (2013). "registration for a systematic review: Preventive interventions to reduce youth gang violence in low-and middle-income countries: A systematic review."

Koper, C. S., et al. (2012). "Police strategies to reduce illegal possession and carrying of firearms: effects." 11.

MacKenzie, D. L., et al. (2001). "Effects of correctional boot camps on offending." 578(1): 126-143.

Petrosino, A., et al. (2013). "'Scared Straight'and other juvenile awareness programs for preventing juvenile delinquency." (4).

Schmucker, M., et al. (2017). "Sexual offender treatment for reducing recidivism among convicted sex." 8.

Strang, H., et al. (2013). "Restorative Justice Conferencing (RJC) Using Face-to-Face Meetings of." 12.

Tolan, P., et al. (2013). "Mentoring Interventions to Affect Juvenile Delinquency and Associated Problems: A Systematic Review. Campbell Systematic Reviews 2013: 10."

Villettaz, P., et al. (2015). "The effects on re-offending of custodial vs. non-custodial sanctions: An updated systematic review of the state of knowledge." 11(1).

Wilson, D. B., et al. (2018). "Police-initiated diversion for youth to prevent future delinquent behavior." 14.

Norart-basen

Navn:	Norart
Tittel:	Norske og nordiske tidsskriftartikler
Tidligere navn:	NOTA (UBO:BOK)
Type:	Indeks
Omfang/fag:	Alle fag (fra et utvalg norske og enkelte nordiske tidsskrifter og årbøker)
Omfang/objekter:	<p>Basen ble opprettet i 1980 og har referanser til artikler fra ca. 460 norske og nordiske tidsskrifter og årbøker. Svært korte artikler utelates, med unntak av anmeldelser, skjønnlitterære bidrag og faktapregede artikler. Enkelte områder dekkes ikke – for eksempel leserbrev og rent bransjestoff.</p> <p>Fra 2004 er basen utvidet med ca. 60 norske og nordiske vitenskapelige tidsskrifter. Tidsskriftene <i>Edda</i>, <i>Samtiden</i>, <i>Syn og segn</i> er analysert tilbake til 1965 og sju teologitidsskrifter tilbake til startåret, det eldste året i basen er 1894. Mellom 1992 og 1998 ble nesten alle norske helse- og sosialfaglige tidsskrifter analysert. Enkelte utenlandske artikler (norske) finnes i basen til og med 1997.</p>
Spesielle søkemuligheter:	Ord i noter er søkbare. Nøkkelord innlegges fra 1998.
Oppdatering:	Løpende
Antall poster pr. 1. januar 2018	605.161
Andre opplysninger:	Bibliotek gis adgang til elektronisk bestilling av artikkelkopier fra andre norske bibliotek. Det kan videresøkes til basen Samper for å se bibliotekenes beholdning av tidsskriftene og til basen Norper for bibliografiske opplysninger. Katalogiseringen følger de til enhver tid gjeldende norske katalogiseringsregler. Disse er fra 1984 basert på de anglo-amerikanske (AACR 2). Klassifikasjon etter Deweys desimalklassifikasjon (fra 1984 etter 4. norske utgave, som bygger på DDC 19; fra 2003 etter 5. norske utgave, som bygger på DDC 21, fra oktober 2015 Norsk WebDewey, som er en fullstendig oversettelse av DDC23). Fra og med 2004 er det inngått samarbeid med Utdannings- og forskningsdepartementet (fra 2006 Kunnskapsdepartementet) om registrering av vitenskapelige artikler
Trykte produkter:	"Norske tidsskriftartikler : NOTA" 1980-1997; "Helse-NOTA" 1992-1997. Perioden 1918-1965 dekkes av "Norsk tidsskriftindeks" (Oslo, Universitetsforlaget og andre forlag)
Mikrofilmkort:	"Norske tidsskriftartikler 1980/1989"
CD-ROM:	Inkludert i "Nasjonalbibliografiske data (NBdata)", basen "Norske tidsskriftartikler" (siste utgave: 2000, nr 2)
MARC-format:	Ja
Databasetjeneste:	TRIP
Tilgjengelighet:	Tilgjengelig via verdensveven. Også tilgjengelig via SRU
Bestillingsfunksjon:	Ja
Webadresse:	http://www.nb.no/baser/norart/
Datakilde:	Nasjonalbiblioteket Tilvekst og kunnskapsorganisering

Tidsskrifter analysert i basen NORART: KRIMINOLOGI

Tittel	ISSN	År
Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskap	0029-1528	1999-

RETTSVITENSKAP

Tittel	ISSN	År		
Jussens venner	0022-6971	1980-	Søk i Norart	Om tidsskriftet
Kritisk juss <i>forts. av: Hefte for kritisk juss</i>	0804-7375	1993-2016	Søk i Norart	Om tidsskriftet
Lov og rett	0024-6980	1980-	Søk i Norart	Om tidsskriftet
Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskap	0029-1528	1999-	Søk i Norart	Om tidsskriftet
Retfærd	0105-1121	1999-	Søk i Norart	Om tidsskriftet
Tidsskrift for strafferett <i>forts. av: Nytt i strafferetten</i>	1502-685X	2001-	Søk i Norart	Om tidsskriftet
Nordisk tidsskrift for menneskerettigheter <i>forts. i: Nordic journal of human rights</i> <i>forts. av: Mennesker og rettigheter</i>	1503-6480	2004-2009	Søk i Norart	Om tidsskriftet
Nordic journal of international law <i>varianttittel: Acta Scandinavica juris gentium</i>	0902-7351	2004-	Søk i Norart	Om tidsskriftet
Scandinavian studies in law	0085-5944	2004-2015	Søk i Norart	Om tidsskriftet
Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål	1503-2965	2006-	Søk i Norart	Om tidsskriftet
Tidsskrift for eiendomsrett	1504-3495	2006-	Søk i Norart	Om tidsskriftet
Tidsskrift for erstatningsrett <i>forts. i: Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og velferdsrett</i>	1503-6782	2006-2009	Søk i Norart	Om tidsskriftet
NIR. Nordiskt immateriellt rättsskydd <i>varianttittel: Nordiskt immateriellt rättsskydd</i>	0027-6723	2005-	Søk i Norart	Om tidsskriftet
Nordisk tidsskrift for selskabsret <i>varianttittel: NTS</i>	1399-140X	2010-2015	Søk i Norart	Om tidsskriftet
Nordic journal of human rights <i>forts. av: Nordisk tidsskrift for menneskerettigheter</i>	1891-8131	2010-	Søk i Norart	Om tidsskriftet
Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og	1891-8956	2010-2015	Søk i Norart	Om tidsskriftet

velferdsrett <i>forts. i: Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og trygderett</i> <i>forts. av: Tidsskrift for erstatningsrett</i>				
Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og trygderett <i>forts. av: Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og velferdsrett</i>	2464-336X	2016-	Søk i Norart	Om tidsskriftet
Kritisk juss [elektronisk ressurs]	2387-4546	2017-	Søk i Norart	Om tidsskriftet

Tabell- og figuroversikt

Tabeller i tekst og vedlegg

Tabell 2.1, søkeresultater for databasene.....	17
Tabell 2.3, samlet nordisk publisering fordelt på år	19
Tabell 2.4, språkfordeling for forskere med institusjonsadresse i Norge, antall og andel.....	20
Tabell 3.1, tematiske hovedkategorier og førstetema (tema 1) i forskningspublikasjoner, antall og andel.....	22
Tabell 3.2, tematiske hovedkategorier og undertemaer, alle temaer (tema 1, 2 og 3), antall og andel.....	26
Tabell v 1, forskning på straffesakskjeden, fordelt på tematiske hovedgrupper og tema 1, 2 og 3.....	39
Tabell v 2, forskning fordelt på hovedgrupper, antall og andel.....	41

Figurer i tekst og vedlegg

Figur 1.1, straffesakskjeden, fra anmeldelse til dom.....	13
Figur 3.1, fordeling på tematiske hovedkategoriene, prosentandel	25
Figur 3.2, forskning på straffesakskjeden, antall bidrag fordelt på undertemaer (tema 1, 2 og 3), antall.....	28
Figur 3.3, straffesakskjeden, etter undertemaer, samlekategori, antall og andel.....	29
Figur v 1, forskning fordelt på tematiske hovedgrupper, antall.....	41

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no